

Totalförsvaret

Författad av Hugo Lundgren

I Sverige har vi vad som kallas för ett totalförsvaret. Alla medborgare i Sverige ingår i denna gruppering på något vis. Det svenska totalförsvaret går att dela in i många små områden men dessa områden går under två olika grupper, militärt försvar och civilt försvar.

Vi lever i oroliga tider, konflikter sker så pass nära oss att vi kan ställas mot det faktum att vårt land blir drabbat. Men dessa konflikter är inte det enda som kan komma att påverka oss, naturkatastrofer, krig och sabotage är påtagligt och något vi måste vara förberedda på. Skulle en katastrof drabba oss oavsett vilken kategori den går under så måste vi vara förberedda för att kunna hantera den på bästa sätt. Här kommer de olika delarna av vårt totalförsvaret in, vi alla behövs och alla spelar en viktig del för att få försvaret att fungera oavsett vilken nivå det är på. Vi är nämligen alla beroende av varandra.

Men nu ska vi titta vidare på vad det är som utgör totalförsvaret och hur vi som individer i samhället kan vara med och påverka.

Artikelnummer: 46722+46822 / Speltid: 14min + 14 min/ Ämnen: Samhällskunskap, geografi och historia
Produktionsår: 2022 / Målgrupp: Från skolår 7, Gymnasiet / Språk: Svenska, Svensk text
Ursprungsland: Sverige

Originaltitel: Totalförsvaret del 1 Militärt försvar del 2 Civilt försvar

Exekutiv producent: B&P Digital Media Distribution / Roger Persson

Producent/Redigering: Marit Lundgren / Grafik: Helen McGougan

Berättare: Roger Persson

Studiehandledning

LÄROPLANSMÅL LGR22 och LGY11

Centralt innehåll från LGR 22 matchar filmen.

Skolans Syfte

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur individen och samhället påverkar varandra. Därför ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla förståelse för sina egna och andras levnadsvillkor och hur de kan påverkas av faktorer som kön och socioekonomisk bakgrund.

Centralt innehåll *Samhällskunskap* åk 9

Människors identiteter, ekonomiska resurser och möjligheter i samhället och hur dessa kan påverkas av bland annat socioekonomisk bakgrund, kön, ålder och etnicitet. Begreppen makt, rättvisa, jämlikhet och jämställdhet.

Samhällskunskap Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar förtroget med demokrati och mänskliga rättigheter. Den ska bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle samt om demokratiska processer och arbetssätt. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare

Centralt innehåll *Historia* åk 9

Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Centralt innehåll *Geografi* åk 9

Samband mellan ekonomisk och social levnadsstandard och faktorer som demografi, jämställdhet, utbildning och naturresurser.

Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar mycket goda kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället. Eleven beskriver komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. Eleven för välutvecklade resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället

Filmens syfte

Filmen följer det centrala innehållet i kursplanen (Lgr22) om vad som ska ingå i undervisningen i samhällskunskap och vänder sig främst till elever från årskurs 7-9 och gymnasiet.

Värnplikten

Värnplikten eller lumpen som man ofta benämner det i vardaglig talan är kanske för många något man ser fram emot medan för andra är det något som väcker ångest och en oro. Men vad är egentligen värnplikten?

Värnplikt kan man säga är som vägen till tjänstgöring. I Sverige har vi länge haft obligatorisk värnplikt för de som fyllt 18 år, men det har inte alltid varit så. Den militära värnplikten har under åren varit mer eller mindre omfattande. I början av 2000-talet togs beslut om att lägga ner värnpliktsutbildningen för att ersätta den med en frivillig militär grundutbildning för både män och kvinnor samt av yrkessoldater. Några år efter Rysslands invasion av Krim 2014 återaktiverades den allmänna värnpliktsutbildningen och försvarsviljan från unga svenska män och kvinnor har ökat.

Att bli kallad och undergå mönstringen för att sen bli placerad någonstans i Sverige för att utbilda sig inom försvaret är början på tjänstgöringen. Värnplikten är alltså en grundutbildning inom ett specifikt område i det militära.

Totalförsvarsplikt

Alla Sveriges medborgare som är mellan 16 och 70 år och andra personer som är bofasta här i Sverige har totalförsvarsplikt. Det innebär att man ska bidra till landets försvarsförmåga. Alla måste bidra, men det är inte så att en 16-åring kommer utrustas med vapen för att skjuta och döda. Men det finns otroligt många delar av samhället som måste fungera i kris för att landet inte ska gå sönder helt. Det är MSB som har denna uppgift, de ska organisera det allmänna skyddet. MSB informerar även landets alla 16-åringar för att öka deras kunskap om just totalförsvaret.

För att överleva som land gäller det att oavsett situation behöver man ställa upp som en del av totalförsvaret. Livsavgörande områden i samhället behöver fortfarande fungera i kristider, exempel på sådana områden är sjukvården, vattentillgångarna och sophämtning. Det handlar alltså om att engagera hela samhällets förmåga och motståndskraft när situationer som är livshotande uppstår.

Samhällsskydd och beredskap

I totalförsvarsplikten är delen om det civila försvaret det som kanske påverkar oss som privatpersoner mest. Är vårt samhälle skyddat och förberett kommer vi stå emot allt från naturkatastrofer till krig bättre. Men vad gör vi egentligen för att vårt samhälle ska vara förberett på det värsta? Vi har civila personer runt om i hela landet som har en krigsutbildning och vet vart de ska befinna sig om kriget skulle komma. Skolan lär oss om politisk påverkan och propaganda för att samhället inte ska kunna styras av kampanjer och massmedia. Vi lär oss alltså redan i skolan att inte styras av det som sägs i media samt vara kritiska till det som skrivs.

Hemberedskap

Hemberedskap går ut på att vi ska när fred och ro råder bygga upp en hemberedskap som kan hjälpa oss under en samhällskollaps. Att ha en hemberedskap är inte så svårt eller ansträngande. Det som ska

förvaras ska vara grundläggande saker för ens överlevnad, sådana saker kan vara vatten, värme, mat, pengar och ett sätt att få tag på information utan att vara beroende av internet. När man inhandlar det som man anser nödvändigt i kris är det viktigt att ha vissa saker i åtanke. El kommer vara en av de första sakerna som drabbas under kristid, därför måste man ha en buffert med saker som inte kräver elektricitet för att funka. Inte heller kan man ha mat som behöver lagras i kyla för kylskåpen kommer inte att fungera.

Nato

Efter Rysslands invasion av Ukraina i februari 2022 omvärderade en majoritet av politikerna i Sveriges riksdag det som i modern tid alltid varit svensk alliansfrihet. Säkerhetsläget i Europa och ett krig i vår närhet skapade en ny situation. Med en aggressiv stormakt på andra sidan Östersjön och inget formellt avtal om hjälp från andra länder vid ett angrepp mot Sverige skapade en politisk majoritet för att Sverige och Finland skulle ansöka om medlemskap i NATO, eller North Atlantic Treaty Organization som det heter.

Vad är då NATO och vad är syftet med organisationen? Bakgrunden var att flera stater i Europa var rädda för att dåvarande Sovjetunionen skulle få ökat inflytande i Europa efter kommunismens övertagande 1948 av det som då var Tjeckoslovakien. Därför beslutade tolv länder med USA i spetsen att bilda en organisation där ett militärt angrepp på ett av de tolv länderna är att räkna som ett angrepp även på resterande elva.

De 5 delarna av vårt försvar

1. Armén

I armén finns det vi kallar de markstridande förbanden. Soldater och skjutvapen, stridsvagnar, artilleripjäser och försvar mot luftangrepp. Armén förfogar över tunga stridsvagnar, många lättare stridsfordon, Archers - som är mobila artilleripjäser - samt det tyngre Patriot-systemet.

2. Marinen

Marinen består dels av Flottan, som förfogar över alla krigsfartyg, dels Amfibiekåren som tidigare kallades Kustartilleriet. Flottan har ca 300 fartyg i sin tjänst. Av dem är ca hälften den mindre, snabbgående Stridsbåt 90 – en liten men snabb båt. Bland övriga fartygstyper finns bland annat minröjningsfartyg, ubåtar och korvetter.

3. Flygvapnet

I Sverige bygger vi våra egna stridsflygplan och flera olika modeller har varit i tjänst under decennier. Från "Flygande tunnan" på 1950-talet till "JAS Gripen" som vi använder idag. JAS är en förkortning av Jakt, Attack, Spaning. I tillägg har Flygvapnet transportflygplan, spaningsflyg och helikoptrar.

4. Cyberförsvar

Som ett av världens mest digitaliserade länder är vi sårbara mot cyberattacker som riktas dagligen mot Försvarsmakten och den civila världen. Försvarsmakten är en nyckelaktör i det svenska cyberförsvaret. Ett exempel på en cyberattack var den som drabbade Coops kassasystem den 22 oktober 2021 där FBI ingrep och stängde ner attacken.

5. Hemvärnet

I Hemvärnet finns drygt 20 000 soldater, män och kvinnor, unga och äldre som i antal utgör nästan hälften av det svenska försvaret. Men de är inte värnpliktiga utan deltar på frivillig basis men har förbundit sig att tjänstgöra mellan 4 och 13 dygn per år. Hemvärnets uppgifter går inte bara ut på att stödja och delta i arméns arbete vid ett skarpt läge. Hemvärnet skall stötta samhället vid naturkatastrofer och större samhällsstörningar. Hemvärnet har på senare år utvecklats och utrustats med avancerad utrustning för mer specialiserade uppdrag.

Frågebanken

Frågor till filmen. Använd i helklass efter filmen, gör som gruppuppgift eller individuellt. Ha gärna frågorna till handa under filmen och anteckna lite så blir det lättare att föra diskussion efteråt.

- Vad var bra/mindre bra med filmen?
- Finns det något kring totalförsvaret ni hade velat veta mer om?
- Vilket land emot satte sig Sveriges förfrågan om att gå med i Nato?
- Vilka ingår i totalförsvaret?
- Ge exempel på områden som måste fungera även i kristider.
- Hur ska man tänka när man vill öka sin hemberedskap?
- Ungefär hur många ingår i vår armé? Och hur mycket siktar man på att utöka med?
- Varför skapades Nato? Vad var Natos motsvarighet?

Övningsbanken

Det går utmärkt att använda dessa frågor som grund för att fördjupa sig ytterligare och eleverna kan därför använda dem till att välja olika frågor och argumentera för dem.

Skriv en uppsats och redovisa sedan för klassen.

Låt eleven först få fundera själv, sen diskutera i smågrupper om 3-4 stycken och avsluta med att grupperna berättar för varandra i klassen.

Gjorde Sverige rätt när de anslöt sig till Nato? Varför? Varför inte?

Tycker ni värnplikten borde vara obligatorisk eller frivillig? Motivera!

Hur har ni själva påverkats av propaganda? Hur mycket propaganda finns det i vårt samhälle idag? Hur såg det ut förr, exempel från historien?

Vad kan personer i er ålder göra för att underlätta samhället i stunder av kris?

Läs mer på nätet:

Värnplikt

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/varnplikt/>

Hemberedskap

<https://www.msb.se/sv/rad-till-privatpersoner/forbered-dig-for-kris/hemberedskap---preppa-for-en-vecka/>

Hemvärnet

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/det-har-gor-forsvarsmakten/hemvarnet/>

Mer om delarna av försvaret

<https://www.forsvarsmakten.se/sv/var-verksamhet/det-har-gor-forsvarsmakten/>

Turkiets nej till Sverige

<https://www.dn.se/varlden/andersson-tog-upp-natoansokan-med-erdogan-pa-toppmote/>

Nato

<https://www.nato.int/>

Myndighet för samhällsskydd och beredskap

<https://www.msb.se/sv/om-msb/>

Cyberattacken på Coop

<https://www.svd.se/a/z76mMq/hackergruppen-utslagen-av-fbi-blev-riktigt-sura>